

Джонатан Франзен - „Чистота“

Пюрити в Оукланд

Понеделник

– О, коте, радвам се да ти чуя гласчето – рече майката на момичето по телефона. – Тялото ми пак ме предава. Имам чувството, че целият ми живот е просто една дълга поредица предателства от страна на тялото.

– Не е ли така с живота на всички ни? – попита момичето, Пип.

Тя беше започнала да се обажда на майка си по средата на обедната почивка във „Възобновяеми решения“. Това ѝ помагаше да превъзмогне усещането, че не е подходяща за тази работа, че е принудена да работи нещо, за което никой не би могъл да бъде подходящ, че самата тя всъщност не е подходяща за никаква работа; освен това след двайсетина минути с чиста съвест можеше да заяви, че почивката ѝ е свършила и трябва да затваря.

– Левият ми клепач постоянно провисва – обясни майка ѝ. – Все едно някаква тежест го дърпа надолу, като оловца на въдица, сещаш се, нали?

– И сега ли?

– От време на време. Чудя се дали не е неврит на лицевия нерв.

– Каквото и да представлява невритът на лицевия нерв, сигурна съм, че не е това.

– Откъде си толкова сигурна, след като дори не знаеш какво е, коте?

– Ами... Защото нямаше и базедова болест. Хипертиреоза. Меланома.

Не можеше да се каже, че на Пип ѝ е особено приятно да се подиграва на майка си. Само че техните отношения бяха опетнени от „морален риск“, един полезен термин, който беше научила в часовете по икономика в колежа. В икономиката на майка си тя беше структуроопределяща банка, която няма как да бъде оставена да фалира, незаменим служител, който не може да бъде уволнен заради лошото си поведение. Някои от приятелите ѝ в Оукланд също имаха смахнати родители, ала все пак успяваха да си говорят с тях всеки ден, без да се стигне до налудничави изблици, тъй като дори и най-смахнатите родители притежаваха и други ресурси, които не се изчерпваха с единствения им наследник. А за майка ѝ Пип беше всичко.

– Така или иначе, днес май няма да отида на работа – рече майка ѝ. – И без това само Стремлението ми я прави поносима, а няма как да му се посветя, когато невидими рибарски оловца придърпват клепача ми надолу.

– Ох, мамо, не можеш пак да си вземеш болничен. Още сме юни месец. Ами ако наистина се разболееш от грип или пък хванеш нещо друго?

– А дотогава всички ще се питат какво прави на касата тази бабичка, дето половината ѝ лице е провиснало чак до рамото. Да знаеш колко ти завиждам за твоята кабинка! За нейната невидимост.

– Хайде да не идеализираме кабинките – отвърна Пип. – Това е най-ужасното на телата. Че са видими, отвратително видими.

Макар да беше в хронична депресия, майка ѝ не беше луда. Беше успяла да се задържи повече от десет години на работа в „Нов лист“, „супермаркета на местната общност“, във Фелтън, и стига да се откажеше от своя начин на мислене и да възприемеше нейния, Пип можеше чудесно да я разбере. Единствената украса по сивите гипсокартонени стени на кабинката ѝ беше ваденка с надпис: ПОНЕ ВОЙНАТА СРЕЩУ ПРИРОДАТА ВЪРВИ ДОБРЕ. Работните места на колегите ѝ бяха облепени с всевъзможни снимки и изрезки от списания, ала Пип, също като майка си, имаше усет

за привлекателността на това, да бъдеш невидим. Освен това тя очакваше всеки момент да я уволнят, тъй че не виждаше смисъл да се устройва.

– Реши ли как искаш да не празнуваш твоя нерожден ден? – попита Пип.

– Честно казано, бих искала да си остана цял ден в леглото, завита през глава. Не ми трябва нерожден ден да ми напомня, че остарявам. Клепачът ми прекрасно се справя с тази задача.

– Какво ще кажеш да направя торта и да дойда да я изядем? Струваш ми се потиснатата от обикновено.

– Когато си при мен, не съм потиснатата.

– Жалко, че не ме предлагат на хапчета. Ще преглътнеш ли торта, приготвена със стевия?

– Не знам. Стевията има някакво особено въздействие върху рецепторите в устата ми. Досегашният ми опит сочи, че човек не може да заблуди вкусовете си луковици.

– Захарта също има послевкус – отбеляза Пип, макар да знаеше, че този аргумент няма да подейства.

– Захарта има леко кисел послевкус, който не дразни вкусовете луковици, тъй като те са създадени да регистрират киселинността, без да се замислят върху нея. Какъв е смисълът да се мъчат пет часа да регистрират нещо непознато и странно? А точно това стана първия – и последен – път, когато опитах напитка със стевия.

– Аз имах предвид, че киселият послевкус се усеща доста дълго време.

– Нещо определено не е наред, ако вкусовете ти луковици продължават да регистрират странни усещания пет часа след като сипил напитка със стевия. Знаеш ли, че е достатъчно веднъж да вземеш метамфетамин, за да настъпят необратими промени в мозъка? Ето такъв вкус има за мен стевията.

– Ако намекваш, че си седя тук с луличка за пушене на метамфетамин в ръка, не си познала.

– Намеквам, че не ми трябва торта.

– Добре, ще измисля някакъв друг вариант. Извинявай, че предложих нещо, което ще те отрови.

– Не съм казвала, че ще ме отрови. Просто стевията има някакво особено въздействие върху...

– Върху рецепторите в устата ти, да.

– Коте, каквато и торта да донесеш, ще я изядем, рафинираната захар няма да ме убие, не ми се ядосвай. Моля те, скъпа.

Разговорите не приключваха, докато двете взаимно не си скапеха настроението. Проблемът според Пип, същината на оковите, с които живееше, вероятната причина за неспособността ѝ да бъде подходяща за каквото и да е било, се състоеше в това, че тя обичаше майка си. Съжаляваше я, състрадаваше ѝ, разтапяше се, щом чуеше гласа ѝ, изпитваше доста притеснително несексуално привличане към тялото ѝ, тревожеше се дори за вкусовете рецептори в устата ѝ, желаше ѝ щастие, не искаше да я безпокои, умиляваше се само при мисълта за нея. Това беше тежкият гранитен блок в средоточието на живота ѝ, източникът на гнева и сарказма, които тя насочваше не само към майка си, а и към далеч по-неподходящи обекти най-често в свой ущърб. И когато се ядосаше, се ядосваше не на майка си, а на гранитния блок.

Пип беше на осем-девет години, когато се сети да попита защо в бунгалото сред секвоите в покрайнините на Фелтън се празнува само нейният рожден ден. Майка ѝ отговори, че няма рожден ден, за нея от значение бил единствено рожденият ден на Пип. Пип обаче настоя на своето и накрая майка ѝ се съгласи да отбелязва настъпването на лятото като свой нерожден ден. Това беше повдигнало въпроса и за

възрастта на майка ѝ, която тя отказа да разкрие, като с усмивка, все едно изричаше някакъв коан, отвърна:

– Достатъчно възрастна съм, за да ти бъда майка.

– Ама на колко години си точно?

– Погледни ръцете ми – отвърна тя. – Ако се упражняваш достатъчно, ще можеш да познаеш възрастта на всяка жена по ръцете ѝ.

Пип се взря в ръцете на майка си, като че ли за първи път ги виждаше. Кожата на дланите не беше розова и непрозрачна като нейната. Костите и вените сякаш се мъчеха да изскочат на повърхността, все едно кожата беше отдръпваща се при отлив вода, под която се разкриват разни работи по дъното. Макар че косата ѝ беше гъста и дълга, в нея имаше сиви, сякаш повехнали кичури, а кожата на шията беше като презряла праскова. Вечерта Пип дълго се въртя в леглото, разтревожена от мисълта, че майка ѝ може скоро да умре. Това беше първото предчувствие за гранитния блок.

Впоследствие тя трескаво закопня майка ѝ да си намери мъж или поне един човек, какъвто и да е той, който да я обича. Сред възможните кандидати през годините бяха съседката им Линда, която също отглеждаше детето си сама и освен това учеше санскрит, месарят в „Нов лист“ Ърни, който също като нея беше вегетарианец, педиатърката Ванеса Тонг, която толкова я харесваше, че се опитваше да я зароби да ходят да наблюдават птиците, брадатият майстор Сони, за когото и най-простата задача беше повод да се впусне в пространни обяснения за уредбата на индианските селища в древността. Всички тези добросърдечни хорица от долината Сан Лоренцо виждаха в майка ѝ това, което самата Пип беше зърнала в първите години на юношеството си не без чувство на гордост: някакво скрито величие. Не е нужно да пишеш стихове, за да бъдеш поет, не е нужно да твориш, за да си човек на изкуството. Духовното Стремление на майка ѝ беше своего рода изкуство – изкуството на невидимостта. В бунгалото им нямаше телевизор, а компютър се появи чак когато Пип навърши дванайсет; майка ѝ се осведомяваше за новините от „Санта Круз Сентинел“, който тя четеше заради дребната ежедневна радост да се възмущава от света. Само по себе си това не беше нещо необичайно за долината. Проблемът беше, че майката на Пип излъчваше свенлива увереност в своето величие или най-малкото се носеше, сякаш едно време е била велика, времето преди появата на Пип, за което категорично отказваше да говори. Тя беше не просто обидена, а направо покрусена, че съседката им Линда сравнява сина си Деймиън, който ловеше жаби и устата му постоянно зееше отворена, с нейната изключителна и съвършена Пип. Смяташе, че месарят ще се прекърши и никога няма да се съвземе, ако му каже, че дори след като се е изкъпал, на нея пак ѝ мирише на месо; страдеше неимоверно, чудейки се как да отклони поканите на Ванеса Тонг, вместо да си признае, че я е страх от всякакви пернати; а всеки път когато високопроходимият пикап на Сони се появише пред дома им, тя изпращаше Пип да му отвори и се измъкваше през задната врата в гората. Това, което ѝ осигуряваше лукса да бъде толкова придирчива, беше Пип. Многократно го беше заявявала ясно: Пип е единственият човек, който отговаря на изискванията ѝ, единственият, когото обича.

Разбира се, всичко това се превърна в източник на парещ срам, когато Пип навлезе в пубертета. Но тогава тя беше твърде унесена да мрази майка си и да я наказва, за да си даде сметка какви щети нанася майчиният ѝ отказ от света върху житейските ѝ перспективи. Нямаше кой да ѝ каже, че ако иска да се занимава с вършенето на добри дела, не е много мъдро да се дипломира със студентски заем на стойност сто и трийсет хиляди долара. Никой не я предупреди, че при събеседването с Игор, директора на Отдела за директна връзка с клиентите във „Възобновяеми решения“, не бива да гледа „трийсетте-четиресетте хиляди долара“ комисиони, които според него тя щеше да си

докарва още през първата година, а предложената основна заплата от двайсет и една хиляди долара, нито пък, че един добър търговец като Игор може умело да пробутва скапана работа на неопитни младоци на по двайсет и една години.

– И още нещо – рече Пип строго. – Отсега те предупреждавам, че искам да поговорим за това, за което не обичаш да говориш.

Майка ѝ се засмя, смехът ѝ трябваше да мине за чаровен, да покаже обезоръженост.

– Има само едно нещо, за което не обичам да си говоря с теб.

– Точно него имам предвид. Да си знаеш.